

vond is door taalkundigen dikwijls uit de vorm der benamingen af te leiden.

Onze Zuiderburen hebben het nut van deze betrekkelijk jonge wetenschap, vooral als bijdrage voor de bewoningsgeschiedenis, — d.w.z. de ontwikkeling en groei van de woon- en occupatieruimte van een streek — dan ook reeds lang ingezien. Vele werken zijn, zowel door de Koninklijke Commissie voor Dialectologie en Toponymie als door de Vlaamse Toponymische Vereniging, uitgegeven en bevatten ook voor ons taalgebied een schat van gegevens.

Hoewel de namen in ons land nog weinig systematisch werden bestudeerd, is de belangstelling toch groeiende. Om het grote cultuurhistorische belang en tevens omdat door ruilverkaveling en anderszins de oude namen allengs dreigen te verdwijnen, worden zij door de karteerders, voornamelijk op „onwerkbare” dagen zo volledig mogelijk verzameld en op kaart gebracht. Met medewerking van taalkundigen en met gebruikmaking van de bodemkundige gegevens zal zo een waardevolle bijdrage geleverd kunnen worden niet alleen voor de kennis van het ontstaan van en de ontwikkeling tot de huidige agrarische toestanden, maar ook voor de cultuurgeschiedenis van de verschillende delen van Nederland.

16. Historical Geography and Pedology

A solid knowledge of geographical facts is very important in the study of regional Soil Science problems. The soil scientist wants to know what the region looked like originally and how in the course of the centuries it has changed.

The author joined the Soil Survey Institute to study these problems and to provide our soil scientists with all kinds of valuable information about the areas to be surveyed.

Besides the study of archives and old maps, also the study of local names („toponymie”) can give many a clue. Surveyers in the field put every name they can get hold of on the map which will be worked out later on. Also by that a picture can be had of the original development and present situation of different areas.

17. Archaeologie en Bodemkunde

door

Dr P. J. R. Modderman

Wie éénmaal kennis heeft gemaakt met de bodemkartering, zal het verband tussen bodemkunde en archaeologie volkomen duidelijk zijn. Doch ook hen, die van deze combinatie nog niet hebben vernomen, zal het wellicht interesseren iets naders te vernemen

over de gelukkige samenwerking tussen beide wetenschappen.

De behoefte aan contact werd het eerst gevoeld door de bodemkundige. Bij zijn veldwerk kwam hij meerdere malen in aanraking met gronden, die door opeenhopen van fosfaten dan wel anderszins verriedden, dat daar eens mensen hadden gewoond. De vraag naar de ouderdom van deze nederzettingen wilde men beantwoord zien, omdat deze ten nauwste samenhangt met de wordingsgeschiedenis van de Nederlandse bodem. Van deze laatste kan men n.l. gevoeglijk zeggen, dat zij even oud is als de mens in deze streken. De menselijke geschiedenis loopt dus parallel met het ontstaan van de bodem. Voor de bodemkundige ligt het belang van de archaeologische werkzaamheden vooral in het beter begrijpen van de historisch-bodemkundige opbouw van zijn karteringsgebied.

Doch de liefde komt stellig niet van één kant, want de resultaten van een bodemkartering zijn van revolutionnair karakter voor de archaeoloog. Bij tientallen worden nieuwe vindplaatsen van oude, menselijke bewoningsresten ontdekt. Voor de gebieden, waar de bodemkartering werkzaam is, gaat het inzicht in de geschiedenis der bewoning met geweldige schreden vooruit. De aangrenzende nog niet onderzochte gebieden, steken op de kaart als bijkans witte vlekken af tegen de streken, waar de bodemkundige zijn boor en spade hanteerde.

In de Bommelerwaard is het oudheidkundig onderzoek naar aanleiding van de bodemkartering het verst gevorderd. Circa vijftig oude woonplekken werden daar onderzocht. Tot voor kort waren er vier plekken, waar bewoning uit de Romeinse tijd was geconstateerd. Thans bedraagt dit aantal al dertig. Bovendien werd voor de eerste maal de mogelijkheid aangetoond van bewoning gedurende de jongste steentijd (circa 1500 v. Chr.) in het rivierkleigebied. Voor de bodemkundige is de vondst van een woonlaag uit de eerste eeuw voor Chr. onder 80 cm onberoerde klei (komgrond) van veel belang. Aangenomen moet worden, dat deze klei-afzetting niet meer mogelijk was na de bedijkingen, zodat de laag ontstaan moet zijn in de eerste tien eeuwen onzer jaartelling. Ten slotte bleek, dat de grondslag voor de tegenwoordige dorpen is gelegd in de 9de eeuw. Bij enkele dorpen is een uitzondering op deze regel mogelijk. Daar zou n.l. de bewoning reeds van de Romeinse tijd af continue kunnen zijn.

In andere karteringsgebieden zijn eveneens zeer interessante ontdekkingen gedaan. Zo in het Westland, waar Ir W. J. van Liere een uitgebreide Romeinse bewoning constateerde onder een laag zoetwaterklei. Ook op het eiland Walcheren zijn op geheel onverwachte plekken sporen van Romeinse activiteit gevonden.

In het komende jaar hopen de archaeologen door de bodemkartering tot meer duidelijkheid te geraken over de bewoning in de Betuwe, het oude land der Bataven. En ook elders wacht men met spanning af, welke nieuwe ontdekkingen het inzicht in de geschiedenis van ons land zullen komen verhelderen.

17. Archaeology and Soil Science

During soil survey a large number of archaeological objects were discovered. The study of these can considerably clear up the genesis of the Dutch soil, which underwent great changes even in historic times.

Research started in the summer of 1946 in the „Bommelerwaard” where fifty ancient dwelling sites have been discovered.

Soil survey in this area put thirty Roman settlements on the map of which only four were previously known. The results of soil survey are of a revolutionary character for the archaeology in the Netherlands.

Some times these sites lay buried underneath a layer of clay making the dating of this layer possible.

In the course of every single soil survey archaeological discoveries are still being made, so that there is plenty of scope for archaeological research and archaeologists are kept in suspense by what will come next.

18. Het werkprogramma voor 1947 en volgende jaren

door

Ir P. Buringh

Uit de voorgaande bijdragen moge men een indruk hebben verkregen van het karteringswerk, dat reeds werd voltooid of waaraan in 1947 nog zal worden doorgewerkt.

Ofschoon eigenlijk pas in Februari 1943 met de bodemkartering werd begonnen, heeft zij zich in de daarop volgende jaren en vooral in 1945 na de bevrijding, sterk uitgebreid. Nadat de resultaten der eerste bodemkarteringen meer en meer bekend werden, steeg ook de belangstelling voor het werk. Tegelijk echter voelde men ook in andere streken behoefte aan een bodemkaart. De aanvragen voor grotere en kleinere karteringen waren dan ook legio. Meestal is men zeer wel overtuigd van het nut van dit werk, doch ontbreken de geldmiddelen om de opname te financieren en moeten Rijks- en semi-overheidsinstellingen bijspringen.

Het Bestuur der Stichting voor Bodemkartering zag zich dan ook genoodzaakt een urgentieprogramma voor de te karteren gebieden op te stellen, dat door veel overleg en eendrachtige samenwerking van de verschillende belanghebbende diensten voor 1946 en 1947 werd vastgesteld, terwijl voorbereidingen worden getroffen voor het programma in 1948.

Naast de reeds in gang zijnde karteringen, waarover in voorgaande bijdragen werd geschreven en waarvan het werk in 1947 zal worden voortgezet, vermeldt het werkprogramma voor de komende jaren nog de volgende objecten: